

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

נושא הגיליון

'חול על אבנים משתלבות'

מדרכה חדשה לפניך!

ריצוף רחוב: כאשר מרצפים מדרכה חדשה (רחוב, חצר פרטית, גינה ציבורית, פארקים, וכדומה), עם אבנים משתלבות, (מוכרים גם בשם 'אבני אקרשטיין') אופן הבניה מורכב מכמה שלבים: מפזרים חול על שטח הקרקע המיועד למדרכה, מיישרים את החול עם מקל לגובה אחיד, מעבירים מכש לדחיסת החול, מרצפים את כל השטח על ידי סידור אבני מדרכה משתלבות אחת ליד השניה ללא הדבקה או חיבור במלט וכדומה, מפזרים שכבת חול ועוברים עם מטאטא ליישרו ולפזרו על פני האבנים, מעבירים מכש (מכונת הרעדה) על האבנים להשוות לגובה חלק ואחיד, החול נשאר על המדרכה במשך כמה ימים בכדי שיחדור בין האבנים ויחזק את המדרכה, ולאחר מכן מנקים את שייירי החול מעל גבי המדרכה. (ראה בדבר העורך את בירור המציאות בשטח).

כעת השאלה, שהתחבטו בה **גדולי ופוסקי הדור שליט"א**, האם מותר לעוברים ושבים לצעוד בשבת, על גבי החול שמונח על הריצוף החדש באבני דרך משתלבות? האם המטרה היא לבניית המדרכה וחיזוק האבנים במקומם, כאשר החול יכנס וידחף פנימה בין החריצים, יקבע את האבנים המשתלבות אחד לשני שלא יוכלו לזוז, וכן שלא תהיה אפשרות לילדים וכדומה 'לשלוף' אבנים מהריצוף, או דלמא התועלת הוא רק לשלימות יופיו האבנים, ואין בו תועלת לחיזוק בנין האבנים? כמו כן, האם ההליכה הוא בגדר 'מיעשה האדם', או דלמא הוא בגדר 'מתעסק' והאם יש הבדל בין איזור מגוריו למקום אחר?

1. בונה ומכה בפטיש

מלאכת שבת: גדר מלאכת 'בונה' במזרח **בגמ'** (שבת דף עג:), היתה לו גבשושית ונטלה או גומא וטממה, בבית חייב משום בונה, בשדה חייב משום חורש. גדר מלאכת 'מכה בפטיש' במזרח **בגמ'** (שבת דף עה:), כל מידי דאית ביה גמר מלאכה, חייב משום מכה בפטיש. ומבואר **בגמ'** (שבת דף קב:) המצדד את האבן חייב. ונפסק **ברמב"ם** (הלכות שבת פרק י הלכה יח) המצדד את האבן ביסוד הבנין ותקנה בידו והושיבה במקום הראוי לה, חייב משום מכה בפטיש.

ומפורש **בשו"ע** (סימן שב סעיף ב), הלוקט יבולות שעל גבי גדים, כגון אלו היבולות שבכלי הצמר הנשארים בהם מן האריגה, חייב משום מכה בפטיש. והסתפק **הפמ"ג** האם החיוב רק במלקט את כל היבולות, או אפילו ביבלת אחת אף שנשאר שם עוד, והוכיח

דבר העורך

'בירור המציאות'

בגיליון זה אנו עוסקים בנושא מרתק, האם מותר לצעוד בשבת על מדרכה חדשה, אמנם כמו בהרבה שאלות בהלכה נעוצות בבירור המציאות, וכך מתעורר צדדיו חדשים שלא חשבו עליהם מראש. לתועלת הלומדים, נצטט בשורות הבאות בירור דברי אנשי המקצוע מבחינה פרקטית, ובתוך הגיליון נדון בהיבט ההיכרות!

אין תועלת בהליכה: בשיחות עם מספר קבילי עבודה הם קובעים, אין שום תועלת בצעידת עוברים ושבים, כל עבודות בניית המדרכה מבוצעות על ידי הפועלים, ואין צורך כלל בסיוע של העוברים ושבים. כי הרי מיישרים ודוחפים את החול עם מטאטא, בהמשך בדרך כלל מעבירים מכונת 'מכש' שמרעידה את האבנים ומחדיר את החול לסדקים, בשלב זה כבר קיים התוצאה מושלמת, והליכת העוברים ושבים לא מוסיפה כלום, גם אם האנשים ידחפו את החול יוסיפו רק למראה יפה יותר, ולא לחזק האבנים, הסיבה שלא מנקים לגמרי את החול מיד, הוא כדי שהחול יתייבש, ולא בגלל האופציה שאנשים יעברו על המרצפות, בפרויקט דירות יוקרה מנקים את החול מיד ולא ממתנים להליכת התושבים הנכבדים.

לפי דבריהם, אין חשש איסור בשבת (יתכן, שעצם העובדה שחלק מהקבלנים לא צריכים את הליכת העוברים ושבים, גורם שההליכה כבר אינה נחשבת בגדר 'מתכוין' ו'פסיק רישא').

יש תועלת בהליכה: מאידך, בשיחות עם מספר קבילי עבודה אחרים, הם קובעים, כ-70% מהתועלת מופק על ידי פיזור החול במטאטא ומעבר המכש, וכ-30% מהתועלת נוצר על ידי הליכת עוברים ושבים על גבי האבנים, כעבור כעשרה ימים מנקים את החול. ניתן להבחין בעניינם, את ההבדל והתועלת שנוצרת מהליכת העוברים ושבים, ובמקומות שאין הרבה עוברים ושבים, עוברים פעמיים עם מכש ידני, פעם ראשונה בגמר סידור האבנים, להשוות את האבנים לגובה אחיד, פעם שניה לאחר פיזור החול, לכבש את החול ולהדקו שיכנס בין האבנים.

לפי דבריהם, קיים חשש איסור בשבת, כי ההליכה מהווה תחליף לעבודת הפועלים, בפרט כאשר מפזרים את החול סמוך לשבת שוודאי ההליכה בשבת תביא תועלת הניכרת מיד לעין, ומורגשת היטב בתוצאה הסופית, ואם יתברר שיש איסור ללכת על החול, אפשר למצוא פתרון לפזר את החול רק בתחילת שבוע, כך שההליכה בשבת תהיה חסרת תועלת ממש, כי עיקר התועלת ב-3 עד 5 ימים הראשונים.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

ההליכה בגדר מתעסק ויש לצרף השיטות שמתעסק אינו עבירה כלל.

וכן פורסם מכתב (יום א פרשת מסעי תשע"ט) מאת הג"ר יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א עם ציטוט בשם הג"ר שלום יוסף גלבר שליט"א "את הדרך אשר ילכו בה" שגראה פשוט להתייר ללכת על גבי חול המונח על האבנים ברחוב, מהטעמים שביאר באריכות, ההליכה נחשב כאינו מתכוין לגבי מלאכת הבניה, מלאכה שהתוצאה אינה נכרת מיד ונעשית במשך זמן, כל פסיקה לחוד לא מוגדרת כמלאכה כיון שלא ניכר בה שום תועלת, ורק לאדם שמתכוין לדחוף חול בהליכתו אסור, אבל כשאינו מתכוין, למרות שיודע מה סיבת הנחת החול מותר, למרות שניחא ליה שהאקונות יהיו מתקונות. וחולק על טעמי האיסור שכתב הג"ר ש זעפרני שליט"א, ומוסיף שלפי סברת האוסרים, אם רואה אדם שהולך ואינו יודע דרך להפרישו, כמפורש בשו"ת הגר"א (סימן ח) ויסודו בדברי התוס'.

3. ראה נפלאה להתייר

מותר כמו בדוושא: רוב הפוסקים המתירים, הוכיחו להתייר מהגמ' (בבא בתרא דף כב:), מי שהיה כותל סמוך לכותל חבירו ברחוק ארבע אמות ונפל, לא יסמוך לו כותל אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות, דדוושא דהאב מועיל להם. ופירש"ה מה שדשין ברגל בין שני הכתלים תמיד מועיל לשני הכתלים להקשות קרקעית יסודות הכתלים ולא ימוטו. ומפשוטו הסוגיא שלא הוזכר בגמ' שילך רק ביום חול, שמעמ שמוותר ללכת בשבת על חול הכותל, ואין בו משום בונה ומכה בפטיש. והוא הדין שמוותר ללכת בשבת על האבנים המשתלבות, אף שהחול נדחק בין החריצים ומחזקם שלא יתפרקו.

מהלכים שונים נאמרו בהבנת טעם ההיתר, לדעת הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (שולחן שלמה סימן ט הערה יא), כיון שהאדם הולך כדרכו, וחזיקו הכותל נגשש רק ממילא, אין ההליכה ליד הכותל נחשבת לבונה או למכה בפטיש. ומטעם זה מותר גם ללכת כדרכו על כביש חדש או שחידשוהו, למרות שההליכה על גבי הזפת הטרי מחזקת אותו. ובמקום אחר (בהסכמה לספר 'פאר תחת אפר' בענין סכנת העישון, הובא בהליכות שלמה פסח פרק ט הערה 101) פירש, שאין חוששין 'להתסברות' של 'בונה' שנעשה על ידי פעולות רבות, ועוד דהיי פסקי יהיה דלא ניחא ליה.

ולדעת הג"ר זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל (קובץ זכרון עטרות שלמה חלק ח עמודים סז-ע), שאיסור בונה במוסיף ומחדש בגין שלא היה קיים מקודם, אלא הדוושא אף שכובש את הקרקע אינו מוסיף בבנין, אלא גורם שלא יפול ברובות הימים. ועוד שאינו מתכוין בהליכתו לחזק יסודות הכותל, ואינו פסיק רישא שמא כבר התחזק כל צרכן ואין צריך יותר. וציין למה שכתב הג"ר, הביאו הביאור הלכה (סימן שטס סעיף ג ד"ה ולכן), שמוותר לכסות תיבה שאולי יש בה זבובים, כיון שהוא 'ספק פסיק רישא', מותר באינו מתכוין, וגם בדריכה על המדרכה החדשה, שכן ספק שמא כבר התחזק כל צרכן, והרי זה ספק פסיק רישא ומותר באינו מתכוין.

ועוד שכל פסיקה ופסיקה לחוד אינה מחזקת את יסודות הכותל, אלא רישא פסיקתית בלבד, וכמו שיודע בשם רבי ישראל מנסלע על הפסוק (איוב פרק י' פסוק ט) אֲבִינִי שֶׁקָּנִי מִיָּם, שהבדל כל טיפה משפיעה על האבן עד שהרבה טיפות ביחד עושים חור, ובכל זאת נראה פשוט שהשופך טיפה של מים בשבת על אבן, אינו נדון כבונה שעושה נזק באבן. ואף שאתה המפסיקתית תדחוק את גרגרי האדמה ותחזק את יסודות הכותל, ובונה כל שהוא חייב, מכל מקום מותר שכן האדם אינו יודע איזה פסיקה תחזק את הבנין, וכל פסיקה לחוד אינו פסיק רישא, ואינו פסיק.

ולדעת הג"ר נתן קופשיץ שליט"א (מעשה השבת חלק ב עמוד שז) גדר ההיתר 'דוושא', שחיוק מועט אינו בכלל בגין כלל ומותר. ועל פי זה התייר שם גם ללכת על המדרכה החדשה.

בקובץ ישכן אור (עמוד מט) תמה מדוע מותר בדוושא, הרי כיון שאין שיעור למלאכת בונה, כל מעשה ותוספת חיוק יש להחשיבו כבונה, ותשיך שיש 'מצב קיים' שאנשים הולכים ליד הכותל, ובעל הכותל 'משמשת' את המצב הזה כדי לחזק את הכותל, ואינו מעשה חיוק של העפר. ודימהו למה שכתב הג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל

הביאור הלכה (ד"ה הלוקט יבלת), שחיוב מכה בפטיש הוא אפילו בעושר רק מקצת גומר מלאכה, כיון שהוא מהפעולות הנעשים בגמר הכלי. ובמשמ"צ שבת כהלכתה (פרק כג הערה קנד) הביא בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שאסור להשקות ציצית בטון בשבת, גם משום בונה וגם משום מכה בפטיש. הרי שפעולת תיקון אחת עובר בה משום שני המלאכות כאחת.

אדווריטא אז דרבנן: לגבי אדם שמכין לאשווי גומות ומכדח את הבית כאינו מוציף, כתב בבאור הלכה (סימן ט סעיף ב ד"ה אסור), שנחלקו בזה הראשונים, לדעת התוס' (הלכות שבת פרק א הלכה ג) אסור מהתורה משום אשווי גומות וחייב חטאת, ואילו לדעת הרמב"ם (מלחמה השם שבת דף מח. מדפי הרי"ף) הוא רק בגין כללאר די, כל זמן שלא נעשה בידים ממש.

2. מותר בהולך כדרכו

כביש חדש: בתשובת הג"ר שלמה אהרן ורטהיימר זצ"ל (שו"ת שאלת שלמה חלק ב סימן כב), להג"ר שמעון סופר מערלי זצ"ל, מתיר לצעוד על כביש חדש, העשוי מחולקי אבנים קטנים מעורבים כעפר ונחלקו במעילה היטב, למרות שדריסת האנשים כובשת את האדמה ומחזקו יותר עד שיתקשה כאבן, ואין בו לא משום בונה ולא משום מכה בפטיש, בצירוף כמה טעמים להתייר - המלאכה נעשית כללאר די, ועל ידי אנשים רבים ודומה לשנים שעשוהו, כל אחד עושה רק חצי שיעור, מלאכה שאין צריכה לגופה שהרי הקרקע אינה שלו.

והוכיח להתייר מהמשנה (ביצה דף כג:), שלדעת רבי יהודה כל הכלים אין גרורין, חוץ מן הגיגלה, מפני שהיא כושבת. הרי שאפילו רבי יהודה שאוסר דבר שאינו מתכוין, מתיר לגרור עגלה להכושבת ודורסת הקרקע ונדוש תחתיה, אף שנעשה מקומה נמוך, כיון שאינו מזיז את העפר ממקומו, כמבאר ברש"י (ד"ה מפני שכושבת). ומכך שלא חילקו בין קרקע חדשה לישנה, מוכח שגם חדשה מותר לכבש.

עוד הוכיח להתייר, וכעין זה בספר ביתא ויום השבת (סימן י הערה לו), מהמשנה (ביצה דף יא), שמוותר ליתא את העור לפני הדרוסן ביום טוב, דהיינו שמוותר לשטוח עור לפני ההולכים שידרוסו עליו ויכינו אותו לעיבוד, וכל הנדון לאסור היה רק לבעל העור שהוא רוצה בזה, האם מותר לטרוח שלא לצורך המועד, אבל לא הוזכר צד לאסור ללכת על העור ביום טוב משום עיבוד העור. והוכיח ש'לפני הדרוסן' הכוונה דורסן ישראל, ולא רק דורסן גוי, ממה שאמרו בגמ' (ביצה דף י.) 'דחזי למזגא לעליהו', ופירש רש"י ונמצא שיטתו שלצורך יום טוב, הרי שההיתר גם לישראל.

אין מתכוין מותר: לדעת הג"ר נסים קרליץ זצ"ל (לקט שאלות המצויות להגר"א) ידבר חלק ה עמוד סז) אדם שצועד בשבת על המדרכה בכוונה למלא בחול את הגומות שבין האבנים, חייב מן התורה משום בונה, אבל אדם שצועד לתומו ברחוב מותר, לא מביעיא אם אינו יודע מהתועלת שבהליכתו ודאי מותר, אלא אפילו אם יודע מהתועלת מותר, כיון שאינו מתכוין ואינו פסיק רישא, ואפילו אם בסוף נכנס החול בין החריצים והתחזקו האבנים, סוף סוף לגבי כל שיעור ויחיד שיעור אינו ברור מהפסיקה הנוכחית תדחוק את החול, ואינו פסיק רישא ומותר כמבאר בשו"ע (סימן של סעיף א) דבר שאינו מתכוין מותר בתנאי שאינו פסיק רישא, ולכן מותר לגרור מיטה כסא וספסל בין גדולים בין קטנים, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ.

לדעת הג"ר חיים נייסביסקי שליט"א, והג"ר מרדכי גרוס שליט"א (וביום השבת סימן י הערה לו, סימן מא סעיף יט), מותר לצעוד עליהם כדרכו, אין שהליכתו גורמת להכנסת החול לחריצים. וטעם ההיתר כיון שאינו עוסק במלאכה, ואינו רוצה את חזיון האבנים, לכן אין שייכות בין פעולת ההליכה לתוצאה, ואי אפשר לאסור עליו. וגם ברחובות שסביב מקום מגוריו, נחשב לא איפכת ליה ואין שייכות בין מעשיו לתוצאה.

לדעת הג"ר יצחק יוסף שליט"א (במכתבו, הובא גם בתשובת הגרש"ז זעפרני), שמוותר לצעוד בשבת על המדרכה החדשה, שכל הליכה לחוד היה רק מעט מזער בחיוק הקרקע, והציבו ביחד גורם לחיוק שיבוא, אינו מתכוין ואינו פסיק רישא ולא ניחא ליה.

רובין שליט"א, והאריך לחלוק על טעמי ההיתר שלהם.

וכן נוקט לאיסור הג"ר **יורם מיון שליט"א** (מתנת משה מלאכה חורש סעיף ה), והוסיף שצריך להזהיר שלא לילך עליהם בשבת, אפילו שאין בהן איסור תורה, שהמלאכה נעשית כלאחר יד ואסור מדרבנן, ואף שכן הדרך במדרבנן אלו, מכל מקום אין ההידוק נעשה יפה על ידי דריכה זו, ונחשב מלאכה בשינוי.

האיסור רק לתושבים: לדעת הג"ר **עזריאל אויערבך שליט"א** (וביום השבת סימני י הערה לח) הרחובות פסיביים מסוג גוריון, אסור, כיוון שרצונו בחיזוק האבנים לכן יש להיזהר בזה, אך בשאר הרחובות אפשר להקל. ראה במדור 'בית הוראה' הוראות נוספות מהגר"ש **איצטברג שליט"א**.

5. איך ראיא להתיר

אין דומה לדוושא: כאמור, רוב הפוסקים המתירים הוכיחו להתיר מסוגיא 'ד'דוושא', והאוסרים מפריכים את הראיה כממה טעמים. והנה הג"ר **אליה רפאל כהן שליט"א** (מעשה השבת חלק אב) שרק בעיר ישנה אין תועלת ב'דוושא', אבל בעיר חדשה יש משמעותיות מאוד ומתקבלת מיד, כי לפני החול האבנים מתגדלות וניתנים לשליפה, ואחרי החול מתחזקים היטב, ואי אפשר לשלוף כי אם בשבירת אבן אחת, ותוספת החול חשובה בנין. ועוד יש לאסור משום 'מכה בנפש', שאין מלאכת הריצוף נגמרת עד נתינת החול בין האבנים, ואינו דומה ל'דוושא' שכבר נגמר מלאכת הבנין לגמרי.

האם נחשב פסיק רישא: ומוסיף שם כספר מעשה השבת סברא לאסור, שיש מה שכתב הריב"ש (סימן שצד), שאסור לסרוק בשבת את השיער במסרק, אף שאין פסיק רישא בכל שיערה ושערה שיתלש, מכאן מכלל מלאכת הסירוק ודאי ישיר נימין המדולדלי הרי זה פסיק רישא. כך גם בכלל ההליכה מסתבר שיכנס עפר לחרצים ונחשב 'פסיק רישא'.

והעיר על דברי עצמו, מדברי הג"ר **שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל** (שש"כ מהדורה חדשה פרק טו הערה סז), והגר"נ **קרליץ זצ"ל** (לקט שאולת המצויית חלק ה עמוד ט), שכן דנים כל פסיק לחוד, והוסיף שם הגר"ש"א, אך העירו לי משו"ת הריב"ש סימן שצד, וצ"ע. [בלשון הגר"נ"ם מדוקדק, שלא ברור שאדם זה יעשה מלאכה, ורק בצירוף של האנשים ביחד יעשה מלאכה, ואינו דומה לדברי הריב"ש שהאדם הזה בהכרח יעשה מלאכה].

(שו"ת שבת הלוי חלק ט סימן סח וסימן סט), שמותר לעבור בשבת ברחוב מול חיישן שמפעיל באופן אוטומטי את הפרוזקטור סמוך לבית, וטעם ההיתר אף שבגרמא מדליק את האור, כיון שהאדם הולך בדרכו לפי תומו, ואין מוסיף תנועה למען המלאכה, כל זמן שאינו חושב לעצת כזה להפעיל את האור, אין מצריפים את ההליכה לתוצאה, ואינו בגדר מעשה של מלאכה כלל. ואף אם יחשוב לעשות המלאכה אסור רק מדרבנן, שאינו דרך מלאכה.

4. אסור משום בונה ומכה בפטיש

אסור: לדעת הג"ר **משה ידלר שליט"א** איסור גמור לצעוד בשבת על החול שמניחים לתועלת הריצוף החדש של אבנים משתלבות, ואין הבדל בין איזור מגוריו לרחוב אחר. וכפי שכבר הכריע לאיסור נכד החתם סופר, הג"ר **שמעון סופר זצ"ל בשו"ת התקורות תשובה** (חלק א סימן קעב), שחייב על כך משום בונה, שהוא פסיק רישא לכל הדורכים עליהם דניחא להו, ולא נחשב כלאחר יד כי כך הדרך שידרסו עליהם, והוכיח מהגר"מ (ב'צה דף י. יא.) **והרמב"ם** (שבת פרק יא הלכה ו), לגבי דריסת עור, שהוא איסור אדורייתא כיון שהוא דרך דריסה.

ומעשה שהיה בבית מדרש גדול בעיר הקודש ירושלים תובב"א, שאשר ריצפו את הכניסה באבנים משתלבות ופיזרו חול בערב שבת קודש כיון שמגיעים ציבור גדול לתפילות יום השבת קודש וידחפו את החול היטב, ועורר על כך הגר"מ **ידלר שליט"א** שחומר פי כמה כיון שבונים על זה, והורה **אחד מרבני הקהילה שליט"א** לגזור את הכניסה שלא יצעדו על האבנים בשבת, ועשו כניסה מיוחדת ללא חול על האבנים.

וכן הורה הג"ר **שלמה זעפרני שליט"א** (מעשה השבת חלק ב עמוד שנו) שיש להקפיד שלא לילך על גבי החול שמונח על המדרכה חדשה בשבת. וכן הופיע מכתב מיוחד מטעמו, בו במבאר באריכות טעם האיסור, והוסיף שכן הורה הג"ר **עזרא דוד שליט"א**, וביזמורת התריע המרא דאתרא דבית וגן הג"ר **עזריאל אויערבך שליט"א** להמנע מללכת על גבי החול, ופורסמו מודעות המזהירות על כך בחתימתו, ומסיים הרב זעפרני 'ואף נתבקשתי על ידו שאצרך את חתימתו'. הפתרון המוצע שהילכו בכביש ולא על החול במדרכה, או שיטאטאו קודם השבת את מקום ההילוך. או שיעמידו פלטות עץ מוגבהות באופן שהולך על גביהן אינו דוחא את החול והעפר.

ומסיק לדינא "את הדרך אשר לא ילכו בה" שאסור לצאת מביתו לבית כנסת, אפילו אם יפסיד תפילות בצייור. ומי שאינו יודע את האיסור, דינו כמתעסק, ולכן עדיף שלא להודיע לאחרים את חומרת האיסור, כדי שיוכל ללכת ולצאת לביתו. והביא את שיטת המתירים וסברותיהם, הג"ר **יצחק יוסף שליט"א**, והגר"מ

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **מלאכה:** בונה אין לו שיעור וחייב אפילו בכל שהוא, מכה בפטיש חייב בכל גמר מלאכה. נחלקו הראשונים במכבד את הבית כשאינו מרוצף ומכין לאשווי גומות, האם איסורו מהתורה או מדרבנן.
- ב. **מדרכה חדשה:** כהליכה במדרכה חדשה ודוחף חול בגרילי לחריצי האבנים. נחלקו הפוסקים האם מותר לכתחילה. או שיש לאסור את ההליכה מטעם בונה, ומכה בפטיש. ויש מחלקים שבאיזור מגוריו אסור ובשאר מקומות מותר.
- ג. **חילוק הדרגות:** אדם שלא יודע בכלל שצויד על מדרכה חדשה עם חול מפזור, או שיועד שיש חול ולא יודע מה המטרה, ודאי מותר. אדם שיועד שצויד על החול, ורוצה לדחוף את החול בין המרצפות בלהיכתו, ודאי אסור. וכל המחלוקת הוא באדם שצויד לתומו.
- ד. **הסברות להיתר:** אינו מתכוין ואינו פסיק רישא, פסיק רישא דלא ניחא ליה, ספק פסיק רישא, דומה להיתר של דושה שלא נחשב בונה ומכה בפטיש, הבנין נעשה ממילא ולא נחשב ככלל מעשיו, דומה להיתר של גרירת עגלה שכובשת את העפר.
- ה. **הסברות לאסור:** הרי זה פסיק רישא דניחא ליה בארעא דיליה, לפי הריב"ש דנים כלל הפעולות כאחד ונחשב פסיק רישא, חשיב מתכוין וניחא ליה כי רוצה את התוצאה, פסיק רישא דלא ניחא ליה אסור מדרבנן. אינו דומה ל'דוושא' מכמה טעמים.
- ו. **מתעסק:** לשיטת האוסרים, אם רואה איש יודע מהלך על האבנים, לשיטת הרב זעפרני אין צריך להודיעו, ועדיף לא להודיעו כדי שיוכל ללכת לבית כנסת, ולשיתר הרב רובין (שהכריע להיתר) על פי שיטת האוסרים צריך להודיעו לאפרושי מאיסורא.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: הממתק החדש 'בומבי' האם מוקצה בשבת מדין 'בסיס'?

צורת ממתק ה'בומבי'; קופסא בצורת 'ביצה', המכיל 'גם' סוכריות וגם הפתעה, דהיינו שקית זעירה של סוכריות, ובנוסף קופסא בצורת ביצה קטנה, ובו כמין צפצפה קטנה. כעת השאלה, מה דינו בשבת מצד דיני מוקצה, בטלטול לצורך גופו או מקומו, בטלטול מחמה לצל, האם כולו בסיס לצפצפה, מי יותר חשוב הממתק או המשחק, והאם הצפצפה דינו ככלי שמלאכתו לאיסור כדון כלי המיוחד להשמעת קול? אותה שאלה בדיוק, קיים גם ב'פעקאלך' שיש בהם משחק קטן, האם כולו מוקצה?

מקורות: לגבי מוקצה, **פרי מגדים** (סימן שלח אשל אברהם ס"ק ג), ומה שציין לדברי **הלבוש** (סימן שח סעיף מט). לגבי בסיס, **פרי מגדים** (משבצות זהב פתיחה לסימן שח).

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בגילום שם, בלי להיכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון לתכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 22 שולוח 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בפקס מספר 1532-6507823
4. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 282 על סך 100 ש"ח האברך החשוב הרב מאיר תופיק שליט"א כולל 'אהבת שלום' נוה יעקב ירושלים

מדור זה הוקדש השבוע לעילוי נשמת מרת דבורה בת שמחה ע"ה ומרת רבקה בת דבורה ע"ה ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

החילוק בין המקרים

לדעת הג"ר שמואל יוסף שטיצברג שליט"א (במכתב מיוחד למערכת 'הילכתא'), הדין מתחלק בג' אופנים:

א. אדם שאינו יודע שהניחו חול כדי שיכנס בין המרצפות, או שאינו יודע שההליכה גורמת למילוי החול, מותר לכתחילה ללכת, ואין צורך להפרישו מכך שהרי הוא בגדר 'מתעסק'.

ב. אדם שידוע שהליכתו ממלאת את החול בין המרצפות, אבל אין לו דרך אחרת והולך לפי תומו, כיון שאינו פסיק רישא שכל הליכה לחוד תגרום את התועלת מותר ללכת. ואפילו אם דר בעיר הזאת או ברחוב הזה.

ג. אדם שידוע, ויש לו דרך אחרת ללכת בה, עליו להעדיף לכתחילה את הדרך החלופית, כי צריך לחשוש שלפעמים פסיק רישא שכל הליכה תועיל לחיזוק המרצפות.

ד. לפי דרכו אפשר להוסיף חילוק נוסף, כפי שהובא בתוך הגיליון מדברי הגר"נ קרליץ זצ"ל, אם יודע את התועלת מההליכה, וחפץ לגמור את שלמות המדרכה, למרות שכל הליכה לחוד אינה מוגדרת כ'פסיק רישא', אסור ללכת כיון שיש לו דעת ומתכוין לעשות מלאכה, וכמשמעות **הרמב"ם** הביאנו **המשנ"ב** (סימן שלח ס"ק א), שמתכוין אסור אפילו כשאינו 'פסיק רישא'.

עדכוני הלכה

מלאכה ממילא

המציאות המתחדשת, מזמינה ללא הרף שאלות בהלכות שבת, כמו בגיליון הנוכחי, שיסוד השאלה נעוץ בהגדרת המלאכה, בפעולה הנעשית ממילא על ידי הליכת האדם כדרכו, האם מיוחס לאדם.

הרבה מצדדי הסוגיא, כבר הופיעו בהרחבה בגיליונות 'עומק הפשט' בנושאים הבאים: 'מצלמות אבטחה בשבת קודש' (גיליונות 67-68), 'מקרה דיגיטלי בשבת' (גיליון 148), 'מוני מים דיגיטליים' (גיליון 149), 'משאבות בבניינים גבוהים' (גיליון 150), 'צילום אוטומטי בשבת' (גיליון 189), 'חיישנים בפחי אשפה טמונים' (גיליון 203), 'מדידת חום אוטומטית בשבת' (גיליון 269), ניתן להשיג את הגיליונות הנ"ל, וכן את המקורות בנושא הגיליון הנוכחי, בשליחת בקשה למייל של מערכת 'הילכתא'.

נושא הגיליון הבא:

טלטול ממתק 'בומבי' בשבת

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותקניונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי
02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com